

СВОВОДА SVOVODA

UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc.
81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	\$10.00	One year	\$10.00
На пів року	\$5.25	One year	\$10.00
На три місяці	\$2.75	Six months	\$5.25
В Джерзі Ситі і закордоном:			
На рік	\$12.00	One year	\$12.00
На пів року	\$6.50	Six months	\$6.50
На три місяці	\$3.50	Three months	\$3.50
Число з понеділка (з англійською частинкою):			
На рік	\$3.00	One year	\$3.00
На пів року	\$2.00	Six months	\$2.00

СКАНДАЛІСТИКА І МОЛОДЬ

До цілого ряду скандалів поширеного серед молоді підкупства, ошуканства, вживання наркотиків і т. п., в останніх днях долучилося ще одне військових властей у Вест Пойнті проти 90 кадєтів, що мали допуститися обману при іспитах в цій відомій на весь світ Військовій Академії. Підкреслюючи рішальне значення честі і характеру у воєнка, зокрема в офіцера, власті Вест Пойнті заповіли безпощадність проти винуватців.

Випадок у Вест Пойнті, на тлі викриттів і пережиттів в останніх часах скандалістики серед молоді, викликав найбільшу тривогу в цілій країні. Про нього в суворих тонах заговорили преса, він уже мав свій відгомін у Конгресі. Справу рекомпенсу до деякої міри гостра поставила властей Академії, але в основі це її не зміняє і факт обману в інституті, де справа честі є на першому місці, залишається фактом. Нав'язуючи до заповищеного усунення винуватців із списку кадєтів, сенатор Едвін С. Джансон, демократ з Кольорадо, заявив у Вашингтоні, що це коштуватиме країні приблизно 2,700,000 доларів, бо виконання одного офіцера в тій Академії коштує урядові приблизно 30,000 доларів. „Але це виплачується, бо виключення тих кадєтів може заощадити біліони доларів в оборонних видатках і — що найцінніше — врятувати життя багатьох молодих людей, які мали б боротися під командою таких майбутніх старшин“ — заявив сенатор.

Немає сумніву, що ані слідства, ані навіть найгостріші покарання не розв'яжуть сумної справи скандалістики серед молоді, якщо не будуть вжиті заходи в найширшому масштабі проти обставин і причин, що є коренем тої деморалізації серед молоді. Бо ці люди, що закривають собі тепер лиця перед пресовими фотографіями, це великою мірою тільки жертви невідрадних обставин для виконання молоді, за які відповідальна ціла суспільність. Якщо обман поширився навіть на таку інституцію, як військова Академія, то легко можна собі уявити деморалізацію серед молоді взагалі, яка про „кодекси честі“ й тому подібні виховні засади ніколи не чула.

Справа занадто широка і занадто складна, щоб її можна було проаналізувати в короткій статті. Проте, деякі факти самі впадають у вічі. Це — власне ті „обставини“. Молодь у своїй масі не має належної опіки батьків. У публічних школах не навчають релігії. Молоді душі затроюються масою всіляких сумнівних вартостей „коміксів“, сенсаційних кримінальних фільмів, у пресі роздуваються майже до „героїчних“ меж всілякі злочинні „подвиги“ молодих виродків, і так без кінця. Чи може в таких обставинах виростати молодь здорова тілом і духом?

Ще деякі інші приклади: Піти до звичайної 5 і 10-центової крамниці і заглянути у відділ дитячих забавок, скільки там вселяє власне „забавок“, що можуть звести на манівці молодшу душу! Випадково купите дитині малесенький далековид, що на простий розум повинен „притягати“ віддалі. Але ви з острахом відкинете ту дитячу забавку, як подивитесь і побачите в ній... нагу жінку. Або: яку ціль мають ті всі цукерки, що їх продають в упакованні, яке точно імітує упаковкування цигареток? Чи можна дивуватися опісля, якщо молода людина стає наркозовим наркоманом, як вона вже дослівно від коліски вчиться „курити“ цукерки? А яким прикладом можуть послужити для дітей матері і старші сестри, або батьки і старші брати, одні з яких до непізнання „фіксуються“ всілякими малюваннями і підкладками, заки вийдуть на вулицю, а інші мають за основну мету придбати якнайбільшу кількість „зелених“?

Це ті сумні обставини, що становлять тло скандалістики та які загрожують здоров'ю й самому існуванню нації в найкритичнішій добі світової історії. Оздоровлення тих відносин мусить стати одним з найголовніших завдань кожної свідомої і відповідальної одиниці та цілого суспільства.

Здоров'я—передумова успіху в оборонних зусиллях

Програма оборонної продукції, складена з вибухової корейської війни, викazuje справжні успіхи, однак важко передбачити як довго це потриває. Кількома наворотами попереднього тижня почули ми перестороги, що переговори про перемир'я в Кореї не зміють стати притокою до звільнення темпа при виповнюванні оборонної програми чи мобілізації. Значить, що урядові чинники не тільки хочуть утримати теперішній темп країни на такому ступні, на якому він стоїть, але ще й його підвищити.

Щоб виповнити програму продукції, треба мати на увазі не тільки матеріали й фонди, але — це в першу чергу — придатність людей до праці. Придатність робітника обумовлена не тільки його професією і знанням ділянки, в якій він працює, але і здоров'ям. Недуги робітників вже тепер приносять втрату 400 до 500 мільйонів робочих днів на рік. Коли б цей час перемінити на гроші, то за нього треба б заплатити 4.2 біліони доларів. Коли ж робітник не йде до праці, то він тратьє свій заробіток, а крім того видає гроші на рятівання здоров'я. Вже з цього прикладу виходить, що здоров'я робітника в продукції є найважливішим чинником і про нього має дбати не тільки самий робітник, але й керівник підприємства, а теж і країна, в якій він живе і працює. Оце й причина, чому президент Труман раз-у-раз пригадує про потребу заведення суспільного забезпечення здоров'я.

Тому, що під теперішню пору це важко перевести, треба звернути пильну увагу на заведення медичної обслуги у фабриках. Практика з другої світової війни вказала, що втрата робочих днів наслідком недостатньої медичної обслуги зростає у фабриках до 4-6 відсотків денно, а в підприємствах, де медична обслуга була заведена, втрата робочих днів досягла тільки до 2-3 відсотка, отже, вдвоє менше. Підприємства, які дають медичну обслугу робітникам, відомляють, що у мирних часах відсутність робітника змаліла на одну третину.

Д-р Антін Дж. Ланза з Нью-Йоркського університету, який займається спеціально „промисловою медициною“, каже, що ця ділянка вимагає знання самої медицини і пристосування її до відносин. Важко в цифрах представити вартість правильної медичної обслуги в промислових підприємствах, бо кожне підприємство має свої окремістності. Отже треба б звернути увагу на розміри підприємства, бо з цим злучається кількість робітників. Далше йде оцінка, в якій підприємство полегше, а найважливіше — це рід продукції, яка може впливати на здоров'я.

Не можна закривати факту, що більшість американських підприємств обмежується до перевірки здоров'я робітника тільки при прийманні його до праці. Людина, скваліфікова-

на, як придатна до праці, залишена вже своїм силам аж до якогось випадку. Коли 75 відсотків робітників зайняті в таких підприємствах, які мають менше ніж 500 робітників. Тому, що це малі фабрики, підприємці не втримують окремих лікарів для робітників. Однак, коли тепер приходять час переставки фабрик з мирної продукції на воєнну, треба заздалегідь подбати про залучення медичної обслуги для робітників. У другій світовій війні було всього 650 постійно zatrudнених промислових лікарів. Тепер відносини покращилися, бо 2,000 лікарів працюють повний час у промислі, а крім них zatrudнених 13,133 промислових медсестер і 650 інженерів промислового здоров'я. Це останні zatrudнення нові і воно ще загально не признане.

Тому, що при складанні мобілізаційних планів береться під увагу можливість притягнення до праці теж і людей

Іван Кедрич

Англійські експерименти

Коли Герберт Моррісон став британським міністром закордонних справ, то вся європейська преса, спіраючи на гліські джерела, зазначила, що Моррісон — це найбільший талант серед лейбурістів (після Стеффорда Криспа?), надзвичайно здібний політик-дипломат і т. п. — зоря на британському небі. При цій нагоді пригадалось, що Моррісон був фактичним керівником британської закордонної політики вже довгий час, коли тільки Бенін захопив та відійшов від державних справ. Але ця пригадка погано підтвердила твердження про надзвичайні здібності нового міністра. Навпаки, ми з від довшого часу свідками таких „ухилів“ англійської закордонної політики, які є не тільки ухилами від традиційної лінії Великої Британії у відношенні до європейських суходолів, але й у відношенні до Злучених Держав. Тому вони викликували кілька разів турботливі перестороги Чорчїла перед безпекою ізоляваності Вел. Британії. Останній відвідини премієра Атлі у Вашингтоні ніби виглядали й вирізняли різницю поглядів, що найскрайніше виийшли на яву у зв'язку з більшевизацією Китаю: як відомо, Англія, — всупереч становищу ЗДА, визнавала новий комуністичний уряд, була спершу за прийняття його до Об'єднаних Націй і в такому дусі підтримувала позицію Індії, впливаючи частинно на її про-совєтську політику. Англія ніби прилучилася до одностайного фронту Об'єднаних Націй після агресії Півн. Кореї, але далі визнає комуністичний Китай, без уваги на його війну — проти неї самої на терені Кореї. До абсурду дійшла та політика тоді, коли виявилось, що Англія веде далі торгівлю з усіма комуністичними держава-

ми, посилюючи туди й матеріали, важкі для воєнного промислу, та що таким чином — скріплює воєнний арсенал тих червоних китайців, які стріляють на корейському фронті англійських воїнів. Правда, на корейський фронт вислала Англія свої частини теж радше про людське око, у ніякому відсотковому відношенні до таємної участі війська ЗДА, аби бути „доброю“ для обох сторін. Престіжова боротьба за становище морського командування держав Атлантичного Пакту — щоб був ним англійський, а не американський — була вже призначена на внутрішній ринок, для приподошення себе масам, як і тиха образа, що блеск маршала Монтемері пригас у тіні генерала Айзенгауера. Але вона таксамо не могла причинитися до збільшення американських симпатій для теперішньої влади в Англії і її політики, як незначена ще афера чільних англійських дипломатів Мек Лі-лі та Гі Бурджеса, що за всіма даними — завезли більше-менше всі американські тайни, що їх знало англійське міністерство закордонних справ. — Триумфальне проголошення лейбурістського пресою, що англійський уряд зменшує число суходолів армії в той час, коли американський збільшує, — це вже не тільки засіб здобування надшарпану популярності, але подібний глум із здоров'ю розуму, як загдана торгівля з Совєтами і їх комуно-китайським сателітом. Останньою квіткою у тій запашній китиці є гостра опозиція Англії під її соціалістичним урядом проти прийняття Еспанії до Атлантичного пакту та проти американсько-єспанського військового порозуміння, при чому той же міністер Моррісон проголосив, що з отакого порозуміння не випливає нічого.

(Закінчення на стор. 3)

На задвірках історичного процесу

Поки Сталін виконує хвацькі піруети у своїй національній політиці, від українського національного гніму та прапора почавши, а заборону любові Україну (і то майже підчас української декади в Москві) продовживши, справляючи таке враження, ніби перекидає з долони в долону жарину вогню, — вирішила сказати своє слово в національному питанні і російська еміграція.

Перше таке слово в цьому питанні було сказане на відомій фіосенській нараді, що від того першого слова вийшло, як від динаміту, бо монархісти й солідаристи не хотіли чути про національне питання навіть одного слова. З тієї ж ніби причини відколюється від Ліги Народної Свободи жодні члени її Ради, на чолі з її засновником Керенським. Решта членів Ради тієї Ліги, на чолі з Далінім і Ніколасовським, вирішила влаштувати разом із СВОРН та СВОД (Союз Воїнів Освободительного Движения) „демократичну конференцію“, яка і відбулась 21 і 22 липня в Мюнхені. Монархічна „Русская Мисль“ назвала цю конференцію „підірвною роботою“, а „Новос Русское Слово“ анонсувало, що конференція та розглядатиме, як одно з головних, національне питання, яке справді доповідал найвідатніший учасник конференції Б. Ніколасовський. Всі три учасники мюнхенської конференції наперед погодили між собою платформу в національних справах, яка вказувала на доконечність створення після розвалу СССР — Свободного Союзу Народів Росії у формі „демократичної федерації“ та з правом кожного народу на державне усамоствінення при неодмінній перед тим плебісциті.

І от прокламована „демократична конференція“ в Мюнхені в готелі „Построй“ вже й відбулась. Взяли в ній участь 61 делегатів і гостей та, крім того 8 якихось тасмичних „незарєстрованих гостей“ (якщо так, то „хто ж це“?), „незарєстрованими“ були й уповноважені американського „Комітету Народів Росії“. Серед учасників наради були присутні 21 чол. неросійської національності. Конференція заслухала доповіді: Алдана (СВОД) — „Советський Союз і сучасні міжнародні обставини“, Крилова (СВОРН) — „Шляхи повалення більшовизму“, Н. Ігрізова (Ліга) — „Завдання російської еміграції“ та Б. Ніколасовського (Ліга) — „Національні проблеми в СССР і на еміграції“.

По кожній із тих доповідей конференція ухвалила відповідні резолюції. Оскільки можна судити з опублікованих уривків тих резолюцій (Нов. Рус. Слово за 2 серпня ц. р.), вони наголошують на двох моментах: 1) „Створення загальнополітичного центру на еміграції для координації антибільшовицької праці“, для чого в першу чергу треба скликати ширшу конференцію типу фіосенської. 2) „Узгодженість у спільній антибільшовицькій боротьбі між органами політичними, від українського національного гніму та прапора почавши, а заборону любові Україну (і то майже підчас української декади в Москві) продовживши, справляючи таке враження, ніби перекидає з долони в долону жарину вогню, — вирішила сказати своє слово в національному питанні і російська еміграція.“

У своїй доповіді Н. Ігрізов, голова організаційного комітету конференції (до-речі, підсовєтський емігрант), підкреслює небезпеку відірваності і незрозуміння з боку еміграції процесів у СССР і заявив: „Неможна тепер так говорити про Росію, як єдину і неділиму — становище тепер значно складніше“. (Н. Рус. Слово за 2 серпня ц. р.). Цю досить туманну свою недоканзистію тезу Ігрізова підспівав роз'яснити Б. Ніколасовський, заявивши у своїй доповіді таке: „в економічному, культурному та інших відношеннях відокремлення, за умов свободи, недоцільне“. (Н. Р. Слово, 2 серпня ц. р.). Отже, головне історичне завдання — не ліквідація імперії, а збереження її.

Коли до цього додати анонсований ще перед конференцією невідомий для відокремлення плебісцит, то стає ясно, що між монархічними іхто-завами та іншими тоталітарними єдиноділліями, з одного боку — і „демократами“ типу Ніколасовського з другого боку, нема посутньої різниці. Іхні сварки, очевидно, неприципового характеру і скоріше стосуються того, як легше одурити упертих „націоналістів“ — цих, за виразом Керенського злочинних „сепаратистів“ і „ворогів російського народу“ (див. його відповіді проф. Добрянському в Нью Йорк Таймсі за 29 липня ц. р.).

Отже, спроба Даліні і Ніколасовського віджукатися від маніакальних маячнь монархістів і самого Керенського, щоб таким чином здобути собі додаткові можливості політичної гри, досадає зовсім протилежного наслідку. На пропозицію плебісциту серед поневолених народів сама собою напрошується цілком рівноярда пропозиція такого самого плебісциту для російського народу після таких само 34-ох років його окупації таким само релігієм як більшовицький. Скажуть панове демократи, що „дино? Дійсно дино, але ж це діяльність самої російської демократичної логіки. Таку акраза дику логіку українці і інші поневолені народи відкинуть без жадного розгляду і без жадних балачок. Можна привезти на „демократичну конференцію“ не 21 гостя неросійської національності, а 1021 — заробітчан типу Штепи, чи Мануїльського, який не більше серед кожного народу. Але сьогодні малоросійство не може утворити жадної ідейно-політичної течії. Практика показує, що для активної праці воно може дати сьогодні лише виконавців чужих провокацій.

Ігрізов правильно говорить про відірваність російської еміграції від процесів у СССР, хоч не зробив із того логічного висновку. Ця еміграція не хоче знати, що самостійна українська держава була визнана 33 роки тому не тільки західними державами, а й російським урядом. 34 роки резистансу і кривавої боротьби поневолених народів проти Москви, їх велетенські жертви, які вони складали і складають у цій боротьбі за свою волю — це речі, за які нація-окупант мусить рано чи пізно заплатити, а не вимагати плебісциту про дальшу чинність національного ярма. Зовсім ясно: російська імперія може прожити ще далі якійсь час або тільки у формі такої кривавої тираниї і дженосаїду як СССР, або ж у формі окупації типу німецько-фашистської з великою поціною армією.

Не тільки демократ Даліні, але навіть владолюбний російський солідарист без чужої армії не втримає цю імперію після повалення Сталіна й одного року. Мертва сила із задвірків історичного процесу можуть лише отруїти на якийсь час атмосферу, але збудувати чи навіть реставрувати імперію вони не зможуть навіть під найліпнішими масками. Бо найбільші із ліпших масок випробував уже Ленін і випробував Сталін і то безуспішно, бо мусить реально зберігати імперію тільки тоталітарним терором і дженосаїдом. А це метод смерті — не життя і тому життя рано чи пізно змете його із своєї вічної творчої путі.

Вол. Дорошенко

МОЇ ЗУСТРІЧІ Й РОЗМОВИ З АКАД. А. КРИМСЬКИМ

(Спогади з нагоди 80-річчя його народин)

1)

I.

У Москві (1898-1905 pp.)

Ще на початку цього року (3-го січня) минуло 80 років, як народився наш відомий учений, поет і геометрист, академік Агатангел Кримський. На жаль ця річниця проминула у нас непомічена. Забули за неї навіть наші наукові установи. Отож нехай дарують мені читачі „Свободи“, коли я займу трохи довше їх увагу своїми спогадами про цю видатну людину.

Я не буду розводитися про наукові й літературні заслуги Агатангела Юхимовича, як звичайно звали Покійного. Про них доволі писано. Досить пригадати преграуну статтю про нього його великого приятеля Івана Франка у ві-

домій російській енциклопедії Брокгауза-Ефрона, або сторінки, присвячені йому в підручниках історії української літератури (передовсім С. Ефремова та Ол. Дорошенка). Автобіографія й докладний список своїх праць до року 1919. го подав Кримський в першому томі „Записок Історично-філологічного відділу ВУАН. А знов у „Хрестоматії української літератури“ М. Плевака знайде читач теж докладну біографію й творчість покійного й писань про нього. А оце не так давно дуже гарно розповіла про життя Агатангела Юхимовича в зв'язку з історією самої ВУАН проф. Н. Полонська-Василенко в 2-й книжці паризького журналу „Україна“, що його прецікаво редагує проф. Ілько Борщак

Про Кримського, як науковця, говорив у 3-й книжці цього таки журналу проф. Василь Дубровський, теж із факху оцього дознавець. Відсилаючи цікавих до згаданих джерел, я обмежуся тут тільки своїми особистими спогадами про Покійного. Сподіваюся, що вони припадуться майбутньому біографові нашого визначного вченого й письменника.

З Агатангелом Юхимовичем я познайомився і заприятелював в Москві в осени 1898 року, коли вступив на тамонішній університет. Але його ім'я було мені відоме ще з гімназійних часів, зі „Зорі“ та Франкового „Життя і Слова“, де він містив свої поезії й нарис під псевдонімом А. Хванько (Хванько — це український народний відповідник для грецького Агатангел). Не зважаючи на свої молоді літа, був Кримський досить уже помітний постаттю на полі нашої науки й красного письменства.

Тоді так мало було свідомих українців, що кожний український патріот був на обліку. Це відносилося не тільки до старших, заслужених діячів, а навіть до молодиків, що ледве починали свою літературну

чи громадську кар'єру. Кожного молодого студента, що запівався на майбутнього українського діяча, цинили не тільки його товариші, але й старі „патріоти“. То тим більшу увагу нашого свідомого громадянства звертав на себе молодий адепт української філології й орієнталістики. Старші наші товариші, що покинули гімназію й були на університеті, встигли нас, членів тасмної середньозшкільної громади, поінформувати, хто то криється під псевдонімом А. Хванько.

Не пригадую тепер собі, коли і як познайомився з Агатангелом Юхимовичем. Скорше пізнав я був покійного Дмитра Івановича Яворницького, а вже через нього дістався я до Кримського. Яворницький тоді викладав російську історію в Строгановському Училищі, — відомий у Москві середній школі прикладно-го мистецтва, а рівночасно був приват-доцентом на університеті. Де з року на рік він курс лекцій історії нашої козаччини під титулом „3 Історії Запорожських Козаків“.

Цей курс був зголошений офіційно й кожен студент міг на нього записатися. Довіда-

вшись з таблиці викладів про лекції Яворницького, я й дехто з його української студентської громади записалися на них і так познайомилися з Дмитром Івановичем, а опісля почали бувати і в його хаті. Від Яворницького ми довідалися й адресу Кримського. Проте, скільки пам'ятаю, між обома цими нашими вченими не було дружних взаємин. Вони, як то кажуть, не жили з собою. Це були надто різні типи. Яворницький, при всьому своєму безумовному українському патріотизмі, ще не збувся тоді старого, зневажливого нами молодим, українофільства. Його патріотизм видавався нам чималою мірою галушковим, етнографічним, а не європейським, як у наших будителів Мих. Міхновського або Вол. Шемелю. Та й політичний світогляд у Яворницького був досить примітивний. Це ж усім відомо, що Яворницький, бувши вже директором Музею в Катеринославі (перед 1-ою світовою війною) накладал з російськими „октабристами“. Натомість Кримський був того типу чоловік, що нам імпонував: націоналіст, але зарозом європеєць і поступовець.

Треба сказати, що Кримський, як і Б. Грінченко та інші виступав спершу як антагоніст Драгоманова, але дуже скоро став його великим прихильником. Цілком зрозуміло, що у нього не було нічого спільного з нашими українофілами, що тоді проживали в Москві, як от Ваганов, або навіть Яворницький. Я дуже поважав Дмитра Івановича, як історика, археолога і як щирого українську людину, проте не можу поминути й тих негативів, якими він тоді нас від себе відкидав. Прощу у читачів вибачення за дисгресію від основної своєї теми. Мушу на цьому місці спинитися трохи й на особі Яворницького, не на те, щоб шкалювати пам'ять покійного, а ради історичної правди. Тим більше, що це вияснить нам і ті холодні (не кажучи — неприємні) відносини між ним і Кримським.

(Продовження буде).

СТАВІТЕ ЧЛЕНАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМ І СПІВВІДПОВІДАЮЧИМИ 12-ЦЯТИ МІЛЬЙОНОВОГО МАЙНА ОРГАНІЗАЦІЇ

Юрій Артушенко

БОРОТББА ДВОХ ДУХОВОСТЕЙ

I. Минуле

„Минуле зв'язане з сучасним органічно і нема нічого в сучасному, що не мало б свого коріння в минулому“ — каже П. Куліш. Тому пізнання й усвідомлення минулого дає правдиве розуміння сучасності й пануючих відносин, та визнає правильні шляхи в майбутнє. Тільки через пізнання минулого можна прийти до правильної історичної оцінки своїх сил, правильніших висновків і тривкілих чинів, і то одночасно це, — як у відношенні до власного-внутрішнього, так і чужого-зовнішнього світу. Але виходило б, що весь західний світ, втім й Америка, так не думають. Бо чим же іншим можна пояснити, наприклад, те, що для них і до тепер це проблема Сходу Європи — це одна велика Росія, як рівнож і те, що можна боротися проти Політбюро без боротьби проти російського імперіалізму.

І хоч під натиском публічної опії рядового громадянства та таких визначних політичних постатей, як посол Чарлс П. Керстен, сенатори Смит, Мек Карті, Бентон і б. сен. Ванденберґ, — офіційна політична лінія Америки, та до певної міри й всього Західного Світу, підпадає переорієнтації у зазначенні питань, але цей процес є дуже повільний, що, на нашу думку, не є на користь не тільки нам, українцям, але й всьому Західному Світові.

Власне в цій, то справі на сторінках преси брали слово цілий ряд політиків, військовиків і журналістів, а до них і автор цієї статті приєднує свій голос, щоб ще раз і ще раз пригадати всім і всьому, що — „Минуле зв'язане з сучасним органічно...“, що Україна все була на Сході Європи речником і оборонцем найвищих духовних цінностей цілого культурного світу, і то власне, — проти скріпленої татарами Москви, яка перебрала історичну місію тюрко-монголів у їх поході на захід. Тому то про себе й про свій нарід говорять один із російських письменників, а за ним повторює й російський князь Трубецькой: „Ведь ми ж монголи з раскошми і жадними глазами... Ведь ми ж тулупом лежим у Азии“.

І так, питання боротьби з більшовизмом і московським імперіалізмом стало сьогодні центральною проблемою людства. Народи, які ще кілька років тому, не розуміючи істини московського більшовизму, — байдуже приглядалися до того, що діялося на просторах совєтської імперії, та й навіть вороже ставилися до боротьби — яку провадили поневолені більшовизмом народи, тепер або самі вже відключилися до цієї боротьби, як наприклад, недавно поневолені народи-сателіти, або примушені готуватися до неї. У світі відбулася пероцінка поглядів на московський більшовизм. У цьому процесі мусить також відбуватися і переорієнтація поглядів усього світу на боротьбу, яку веде Україна. А тому й треба пригадати, що раз всім ставлення українського народу до більшовизму та яке це значення має для всього світу.

Перш за все треба підкреслити, що коли у самій Московщині підчас громадянської війни спротив більшовизмові був невеликий та мав характер соціальний, то в Україні ця боротьба стала всенародною та вже тоді набула виразного характеру національно-визвольної боротьби.

Влучно державний секретар ЗДА — Дін Ачесон, 26. червня 1951 р., скарженизував методи міжнародного комунізму, як „нову тактику російської політики територіальної експансії 500-літньої давності“. — Власне так думала Україна — вже в 1917 році: Український нарід правильно відчув за більшовицькими клічками Леніна про „месіянство“, „первородство“ й „провидництво“ московського пролетаріату в світовій революції й будувати соціалізму старі московські імперіалістичні клічки про „третій Рим“ і „злиття слав'янських рід у російському морі“. — Це ставлення українських мас до більшовицьких виявлялося хоч би в тому, що вже восени 1917 року, коли грабницький характер більшовицької соціалізму відношення не встиг себе виявити, в Україні на Слобожанщині виникли вже перші повстанські загони й боротьба з більшовицькими московськими бандами,

які ще перед офіційним оголошенням війни вже захоплювали прикордонні міста України. Ще виразніше виявлялися ставлення українського народу до більшовицьких наслідків виборів до установчих зборів у 1918 р. Більшовики дістали тоді в Київській губернії тільки 3% голосів, у Волинській 4%, у Полтавській 6%, у Харківській 11%, у Херсонській 11%, у Чернігівській — найбільше — 20%. Але тут треба взяти до уваги деякі сколизові масштаби повіті Чернігівщини, як напри Стародубський і ін. Та й ті здобули відсотки більшовицьки завдячують майже виключно містам, що були скупченням російських військових залог, зросійщеної адміністрації та іншого зросійщеного чужонаціонального елементу, для якого загрозой відділення України була більшою небезпечкою, як червоний прапор і також п'ятикутний зірка замість „двуглавого орла“ і „трьохцветного знамені“ на вежах Кремля. У той же самий час у Московщині більшовики одержали, наприклад, у Московській і Смоленській губерніях по 56%, в Тверській 54% голосів і т. д. У той час, коли на північному фронті за більшовицьких голосувало 61% і на західному 67%, то на південно-західному, що проходить по території України, — лише 29%.

Отже, завдяки московському народові більшовики прийшли до влади в минулому, та й в сучасному головному силую більшовицьки з той же московський народ — як таран Москви на поневолені народи, а за ним шойно йдуть далі засоби влади, як то колективна відповідальність, страх, — як засіб впливу на свідомість і т. п.

Важливим моментом, що обумовив успіх більшовизму в Московщині й спротив йому в Україні, був момент чисто психологічний, момент духовних властивостей обох народів. Більшовицька диктатура не виникла в Московщині майже ніякої реакції, бо, як стверджував уже раніше Достоевський, „деспотизм, тиранія й „таранство“ завжди були притаманні російському народові на протязі всього його історичного життя і це виявилось особливо яскраво за Івана Грозного, Петра І, та знайшло своє підтвердження за Леніна. Ф. Достоевський писав у 1873 році: „Никакая община российской моральности не спасет, будут лишь общесоциальные нищеты, заложившиеся в законе, заложившиеся все общинно“. І от у 1917 р. весь російський народ общинно й закабалювався в руках нових диктаторів.

Українська ж духовність, що виросла в суспільно-індивідуалістичній психіці та історичній народоправній структурі свого самостійного життя, виповіла відразу бій більшовицьким, як сили, що прагнула до національного й духовного поневолення й закріпачення українського народу.

Революція 1917 року поставила на денний порядок справу здійснення гасла самовизначення народів російської імперії. Вплив цього гасла на відомість поневоленних народів був такий великий, що й більшовизм, виступаючи в зазі до збереження цілості цієї імперії, не міг їх легковажити. З цього приводу серед більшовицького проводу створилися дві течії. Одна, що, залишаючись речником російського імперіалізму й спираючись на тези Розі Люксембург про перетворення колишньої царської держави на нову більшовицьку державу з однією спільною для всіх народів російською культурою, — заперечувала національні питання, і друга, очолювана Леніном і Сталіном, що вирішила зробити з національного питання демагогічну зброю для осягнення імперіалістичних цілей. Перемога друга течія й московські більшовики кинули гасло про „самоопределеніе вплоть до отделения“.

Що це гасло мало тільки декларативний і тактичний характер, видно хоч би з наступного: у своїй відозві з 12 грудня 1917 р. Сталін, як комісар у справах національностей, писав: „Немає чого й говорити, що націоналізація армії — річ прийнята і бажана. Про це кілька разів офіційно заявляла Рада народних комісарів... Кажуть про обмін військовиків частин між Україною й Росією, про розмежування тощо. Рада Народних Комісарів цілком у-

За час від 1. червня до 1. серпня 1951 року український відділ „Голосу Америки“ переслав такий матеріал на українські теми.

Календар

В зв'язку з третіми роковинами створення Української Національної Ради були переслані уривки з відозви до українського народу, яку проголосила перша сесія Української Національної Ради.

В день 53-х роковин смерті І. Тобілевича у виконанні артистів передано уривки з його п'єси „Сава Чалий“. Спеціальними статтями відзначено пам'ять М. Драгоманова і О. Пчілки. Передано статтю про драматурга Миколу Куліша. — Відзначено роковини самогубства М. Скрипника.

Життя на Україні

Переслали уривки з листа, що прийшов з Польщі від людини, яка там систематично слухає „Голос Америки“ українською мовою. В листі висвітлено умови життя в Польщі і почасті на Україні.

Було спеціальне пересилання, присвячене декаді українського мистецтва в Москві і кілька пер'ядів в зв'язку з новою хвилею утисків українського мистецтва, а саме: „Сосюра в немілості“, „Українська преса в Америці про В. Сосюру і його поезію“, „Любіть Україну“, „Американська преса про нову хвилю чисток на Україні“, „Сосюра на прийомі в ЦК КП(б)У“.

Умови життя на Україні висвітлювали ще й такі передачі, як „Ліквідація хуторів на радянській Україні“, „Ліквідація кустарної промисловості на Україні“, „Роль профспілок на радянській Україні“, „Про позики на радянській Україні“, „Україні на Кубані“.

В одній з передач порівняно умови „переселення народу в ЗДА і СРСР та згадано, як переселяли селян з України до Сибіру й Уралу. Передано 7 критичних статей про бюджет Радянської України.

свідомості необхідність розмежування...“ А в той же час він заявляв: „Вимога відділення окраїн — глибоко контрреволюційна“. Не дарма „Правда“ з 1 листопада 1947 року пише про Сталіна: „...Після перемоги жовтневої революції тов. Сталін практично очолював національну політику комуністичної партії й совєтської держави — як народний комісар у справах національностей... Він переіхав велику роботу щодо створення національних совєтських республік, а потім об'єднання їх до єдиної союзної держави — СССР“.

Так більшовики, виступаючи з порожніми обіцянками для поневоленних народів, створили з гасла самовизначення народів підступне знаряддя для пізншого їх кривавого поневолення. Зокрема це обидну політику московські більшовики застосовували по відношенню до України. Висували, з одного боку, соціальні клічки про „мир хлібним“ — воюю дворянам і т. п., а з другого хитрі національні обіцянки про самоопределеніє вплоть до отделения і про вирішення всяких спірних питань „у свій час по-братньому“, московські більшовики розпочали збройний похід проти молодого української державності, мобілізуючи до цієї боротьби свої маси переконанням про те, що „Україна — єто буржуазная видумка“.

Це стільки про боротьбу двох духовностей нашої доби зі свіжого ще в нашії пам'яті, але з найдавнішого минулого, — що до нашої протибільшовицької боротьби. Це більше про боротьбу двох духовностей можна би було сказати, коли б переглянули часи збройних змагань Української Держави, — яка ж то й за таких — як тоді були — несприятливих умовин — спромоглася витримати трирічну боротьбу на декілька фронтів і не скapітулювала перед більшовицькими... Рівнож після збройних змагань — час революційного підпілля та змагу за душу й майбутність українського народу — це дальша безкомпромісна боротьба двох різних світів — двох духовностей. Та для нашої теми вистачає й цієї короткої згадки тільки про 1917 рік, щоб порівнявши його з сучасністю признати наведене нами на початку твердження П. Куліша за істину.

„ГОЛОС АМЕРИКИ“ ПРО УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ

Переслали статтю про обмін територією між СРСР і Польщею, в наслідок якого зачеплено території, заселені українцями.

Дві передачі присвячено творчості українських радянських письменників. Стаття „Українська кооперація“ висвітлює історію української кооперації і ліквідацію її більшовицькими.

Життя українців у вільному світі

Вислали оповідання колишнього ДП „Як врятувався від репатріації до СРСР“ і нарис про життя ДП в Америці: „Родина українців в Колорадо“ та „Українець з Полтави про своє життя в Америці“. — Передано відповідь українки, колишньої радянської громадянки на пропаганду московського радіо та вислали відозву Організації Української Демократичної Молоді в ЗДА до української молоді в усьому світі. Подано відомості про Український Технічно-Господарський Інститут. Переслали репортаж про війну в Кореї, що його надіслав до часопису „Свобода“ українськ, колишній ДП, що тепер воює в Американській Армії. Передано скетч про новоприбулих українців в Америці.

Була окрема передача про життя українців в Австралії.

Українці біля мікрофону. Кореспондент „Голосу Америки“ відбув на пристані в Нью-Йорку розмову з 250,000-ним ДП, що прибув до Америки, українцем Голубовим.

Кореспондент „Голосу Америки“ відвіз до Вашингтону на Національну Конференцію в справах Громадянства, де відбула розмова з українцями, учасниками конференції: головою Українського Народного Союзу і заступником голови Українського Конгресового Комітету, д. Галичиним, секретарем Українського Робітничого Союзу, В. Мияким, представником Українського Конгресового Комітету — М. Гречиним, головою Союзу Українок Америки — О. Лотоцькою і з представником організації „Самостійність“ — Ю. Барбарою. Розмови були записані на платівки і згодом переслані.

Також кореспондент „Голосу Америки“ відбув розмову з Платоном Стасюком, власником м'ясної крамниці у Нью-Йорку, який бореться за зниження цін на м'ясо. Була розмова з українськими робітниками в Детройті.

До студії „Голосу Америки“ завітали такі гості, розмови з якими були переслані: В. Довгань, голова Українсько-Американської Федерації стейту Мічиган; Г. Денисенко, доцент Українського Технічно-Господарського Інституту; М. Рудницька, голова Матріного Союзу Українок в Америці та І. Шох, член управи цього ж Союзу.

Також були гості з Канади: Г. Мазурик і С. Кривоус, які розповіли про українське гроно українського життя в Торонто, а зокрема про діяльність Українського Народного Дому.

Здобутки вільної української літератури.

Переслали статтю про нову книжку письменника Т. Осмачки „План до двору“ і огляд „Українська література в Канаді“.

Вислали три уривки з роману В. Винниченка „Нова Заповідь“.

Новини з українського життя

поза залізною заставою. Передано про маніфестацію пам'яті Симона Петлюри в Нью-Йорку, про їзд українсько-американських ветеранів у Філадельфії, про їзд українців — жертв радянської диктатури в Торонто (Канада), про виступ посла Дикюра з приводу законної політики Канади (за канадським часописом „Новий Шлях“), про виставку О. Березовського в Австралії, про Український Професійний Театр в Нью-Йорку, про українську дівчину з Канади, що з групою учениць поїхала до Англії (за часописом „Український Голос“).

30 відсотків різнного дерева буде передано для оборонних цілей. Таку вимогу постановив уряд до продуцентів дерев'яних матеріалів. В СБТІ

Американський крейсер Салем прибув із візиту до доброї волі на п'ять днів до Вейруту (Лібанон).

Гільмар Шахт — фінансовий дорадник Гітлера прибув на три місяці в Індонезію, яка запросила його як гостя і консультанта.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ СПРИЯННЯ СПРАВЕДЛИВОМУ ЗАТРУДНЕННЮ

Тепер, коли Злучені Держави знову озброюються, — і на цей раз, здається, на довгий час, — збільшується потреба в кваліфікованих робітниках. І ця потреба вимагає федеральної акції, яка гарантувала б усім робітникам американським однакову можливість працювати в оборонній промисловості.

Тайні заходи зроблено було й перед Перл Гарбар, коли робітники були потрібні обслуговувати машини „арсеналу демократії“. Тоді, як і тепер, расова упередженість робила перешкоди в затрудуванні людей. Тоді, у червні 1941 року було запропоновано важливе розв'язання цієї проблеми. Урядовим наказом був створений федеральний Комітет Сприяння Справедливому Затрудуванню, який запевнив, що при затрудуванні робітників в оборонній індустрії „не буде різниці щодо раси, релігії, кольору шкіри чи національності“. Наслідком цього була рекордна продукційність, що зривала цілий світ. Проте, 1946-го року цей Комітет перестав існувати, бо Конгрес не затвердив фондів на його дальше існування.

Теперішня потреба в створенні такого комітету доводиться маленькому брошуру, що її видав Департамент Праці, як державна агенція, що найбільше зацікавлена розв'язанням проблеми робітничих кадрів для оборонної індустрії. Цю брошуру Державне Бюро Безпечення Робітників поширює по всіх штатних агенціях найму робочої сили. Її назва: „Працевдачі! — робочої сили є багато“.

Брошура підкреслює потребу наймати робітників тільки залежно від їх кваліфікації, „без огляду на їх стать, расу, колір шкіри, релігію чи деякі фізичні хибі“, що не заважають людям працювати. Зазначаючи, що „марнувати людські можливості так само нерозумно, як і марнувати природні ресурси, або машину чи харчі“, брошура декларує: „Підприємств, зацікавлених у наймі кваліфікованих робітників, не повинен брати до уваги штучні перешкоди. До його вибору цілий ринок праці. Він не обмежується тільки переглядом кваліфікацій робітників меншої групи“. Брошура закінчу-

ється посиланням на твердження провідних правдавців, чия практика базується тільки на оплаті по-заслугі, — практика, що задовольняла працевдаців, робітників, акціонерів, громадянство і державу.

Коротко кажучи, підкреслюючи потребу в маленькому виділі кваліфікованих робітників, як засіб до збільшення продуктивності, Департамент злегка торкається наслідків, створених неоднаковим ставленням до робітників. Ці ширші наслідки, виявлені багатьма расами, недовго знову були виявлені піснадцятьма організаціями — робітничими, релігійними, громадськими, і організаціями ветеранів у листі до Президента Трумана з вимогою створити Федеральний Комітет Сприяння Справедливому Затрудуванню, подібний до того, що його створив був Президент Рузвельт 1941-го року.

У своїй листі загдані організації писали: „Сьогодні, як і десять років тому, дискримінація робітників зменшує нашу продукційну спроможність, ллє воду на млин ворожої пропаганди й зрушує принципи людської свободи, що за неї американці різних рас і кольору шкіри віддавали своє життя“.

Деякі впливові газети в цілій країні додають і свої голоси до голосів організацій, що обороняють громадянські права й право кожного на працю. Зауважуючи, що Конгрес не спромігся виконати намічену програму, г- газети запевняють, що тільки Комітет Сприяння Справедливому Затрудуванню може дати раду в теперішній ситуації. Вони нагадують своїм читачам не тільки про чимале досягнення Комітету, створеного 1941-го року, у справі поборення расового упередження, але й про успішне впровадження в життя відповідних законів про набір робочої сили.

Американцям, які хочуть, щоб їхня батьківщина мала якнайбільше потрібної продукції, і одночасно не хочуть нехтувати демократичні принципи, що на них вона була заснована, здається, що найкращий вихід із сучасних ситуацій — це саме створення нового федерального Комітету Сприяння Справедливому Затрудуванню.

Англійські експерименти

(Закінчення зі сторони 2)

зуміння, „політичні шкоди будуть більші, як стратегічні користі“.

Тимчасом найбільші політичні й моральні шкоди для всього людства походять від тих англійських доктринерів, які, — видно — не можуть позбутися сентименту до більшовицьких, як „теж соціалістів“, а у своєму страху перед війною і в угодовстві до Совєтів роблять щораз нові жалюгідні експерименти. Колиш Англія вела — традиційну в усьому світові ясну політику зберігання рівноваги сил на європейському континенті й використовування кожної нагоди для власного посередництва. Цю політику особливо маркантино підкреслила участь Діарелі на Берлінському конгресі (1878), де він разом із Бісмарком рішив ніколи не допустити Росії до Дарданелів. Надача самостійності північно-балканським країнам (хоч, як концесія для Росії, підпорядкованою Болгарії російським впливам) була таким самим виявом англійської волюності, як раніше активне підтримування самостійницьких змагань Греції. — Традиційною залишилась приязнь Англії з Туреччиною, але останній гострий конфлікт за нафту з Іраном кинув яскраве світло на більшу дбайливість Англії за свої фінансово-промислові інтереси на Близькому Сході, як за політичні, бо що цей конфлікт є водою на млин Совєтів, це ясно кожній дитині в політиці. І там теж мусить рятувати ситуацію Вашингтон, який від свого англійського союзника має вічні турботи. — Однак найбільшим лихом для Америки від нинішнього англійського уряду є саме те, „апізєрство“ і та психоза страху перед війною і той „культ совєтськості“, що такі прикметні для нинішньої урядової англійської атмосфери. Ернест Бевін вилукувався з отієї психози у безпосередніх зустрічах з совєтськими дипломатами і трудно вже було пізнати в ньому того колишнього лідера англійських портівих

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

„Український відділ на базарі Австралійського Червоного Хреста в Мельбурні, з місцевими експонатами та інформаційною літературою, був влаштований силами організації Українського Жіноцтва в Австралії“.

„Співачка Зоя Близьченко виступала з успіхом на концертах в багатьох містах Австралії, діючи чого її запросили на постійну працю в радіо в Сідней“.

„Експедицію шукати полого в Бразилії організує інж. Яценко з Аргентини“.

„Група українських журналістів в Німеччині систематично влаштовує відвідинні табори, де дивляться на життя українці. Ця група вже відвідала табори „Вальк“, „Кляйнекетт“ та „Альтерсгайм“, де прожизвають наші старі люди, що не мають змоги виїхати за океан“.

„Помер Януарій Туринський, складач друкарні „Америки“ у Філадельфії, на 64 році життя. Він походив із Золочева, Західна Україна. За студентських часів був членом студ. Т-ва „Молода Україна““.

„Українська Католицька Церква в Канаді за 60 років від часу першого українського поселення в тії країні зростає на велику силу. Тепер ця церква має: архієпископів — 1, єпископів — 4, дієцезій-екзархатів — 4, священників — 210, домі Сестер Службицьких — 21“.

„Всі українці, що кілька років тому виїхали до Тунісу, хочуть переселитися до ЗДА, але можуть не зробити тільки на власний кошт, на кошти країни їхнього походження та на афіліації. Також, хочаби не половина кошти, вони збираються до Аргентини, куди записалися на виїзд до ЗДА, де більш заробити“.

„Проф. Ю. Юйко, ген. М. Капустинський та проф. В. Державин, як члени Ліквідаційної Комісії Всеукраїнського і Ділового Комітету для планування жалбівних урочистостей у честь сл. Головного Командира УПА, ген. хор. Тараса Чуприни, подали в Мюнхені до відомої громадськості, що до каси Комітету вплинуло 3.204,95 ДМ, з яких на друк брошури видано — 1.396,21 ДМ“.

„Українці Нової Зеландії і Австралії за безсезон передали УГДІ 320 фунтів доларових датків“.

„Театр у Вікторії (Австралія) відіграв свій сьомий 8-го травня інсценізацію „Землі“ Стефанія. В репертуарі сезону також: „Морітурі“, І. Вагнерова. Серед членів групи — Ст. Крижанівська, С. Залєвський, О. Залєвська, Д. Любарська та інші“.

О. Р. ЛОБОВИЧ РЕКТОРОМ ДУХОВНОЇ СЕМІНАРІЇ В ВАШИНГТОНІ

ЕДМОНТОН (ПВ). — Всесв. о. Роман Лобович, кол. крилошанин львівської архієпархії і кол. сенатор до варшавського союму іменованій ректором Української Духовної Семінарії в Вашингтоні.

Індійська війська стоять на віддалі 10 км. від пакістанських кордонів на лінії від Кашміра (північ) до затоки Бенг (південь), — заявив уряд Пакістану.

Затинув герой корейської війни Джордж Волт, пілот великопелера, в катастрофі під час звичайного рейсу.

Палату Моргану в Глен Ков, на Лонг Айленді, яку заволоділи якійсь час совєтські делегати до Об'єднаних Націй, перебрала управа міста за несплату податків і переїхали на приміщю школу. Палата має 48 кімнат. До неї вона була власністю Філіппа Поклієра з Філадельфії. Борг за податки становить \$26.000.

не пошкодять. Сьогодні, коли мільйони совєтських воїнів були вже в середній Європі і коли совєтські громадяни слухають чи боїдай підслушують чужинецькі пропагандні радіопередачі, — що можуть означати не одна, а й десятки статей західних міністрів, коли до того тут називається їх „забріхачками“ й використовуватися їхні статті для посиленої власної пропаганди?

Яскраве світло, як той англійський демократ розуміє закон міжнародної справедливості і права кожної нації на свою державу, кинула недавня глумлива відповідь Моррісона на парламентарну інтерпеляцію у справі українських радіопередач („усі українці розуміють по-московськи“). — Стаття Моррісона для „Правди“ — це останній вияв місії діяльності наворотання московських більшовицьких. Безмежна наївність б'є з отого експерименту, який тішить часописнік видавців, бо дас багатий матеріал для друку, але політично є не тільки беззастійний, а деморалізуюче шкідливий. Коли майстри у пропаганді над майстрами, московські більшовики, погодилися видрукувати статтю англійського міністра і видрукували її не тільки у „Правді“, але й в кількох інших найбільших совєтських часописах, то вони претарно знали, що це їм нічогогінно

У СУБОТУ, 11. СЕРПНЯ 1951 в год. 7:30 ввечорі

В ЗАЛІ УКР. ЦЕНТРАЛІ 180 William St., Newark, N. J.

— відбудеться —

МІСЯЧНІ ЗБОРИ УКРАЇНСЬКОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ

м. Ньюарк у околиці. Закликається усі Товариства та Організації м. Ньюарк та околиці вислати своїх делегатів на збори.

Управа.

УВАГА! СЕЙНТ ДЖАНСВІЛ, Н. Й., І ОКОЛИЦЯ! ПАРАФІЯ НЕПОРОЧНОГО ЗАЧАТТЯ ПР. ДІВИ МАРТІ

— уряджує —

ПІКНІК

В НЕДІЛЮ, 12. СЕРПНЯ 1951 Р.

В КЛАК ПАРКУ.

По співаній Службі Божій в каплиці на South Division St., відбудеться опісля в 2-й год. пікнік, забава з танцями і інші розrywки. Здорові напикти і свіжі перекуски.

Дорогоказ: Іхати просто Rout 5 до stop light, там уважати на написи „Klock Park“; від „стал лаят“ півтора милі, добра дорога аж до парку.

Комітет отсим запрошує всіх українських громадян приїхати до нас на цю забаву.

